

*Plānotas izmaiņas
Meža likumā*

*Ieskats mežu
apmeklējumos*

*Noslēdzies konkurss
“Sakoptākais mežs”*

*Kā pasargāt
stādījumus no briežu
dzimtas dzīvnieku
postījumiem*

NELABVĒLĪGĀKĀ PROGNOZE PAR MIZGRAUŽU SAVAIROŠANOS NAV PIEPILDĪJUSIES

Ir pagājusi 2020. gada vasaras sezona, kas bija prognozēta kā potenciāli bīstama egļu mežaudzēm dēļ bīstamākā egļu kaitēkļa – egļu astoņzobu mizgrauža (*Ips typographus* L.) savairošanās 2019. gadā. Pēdējos gados vairākās Eiropas valstīs (Vācija, Polija, Čehija, Zviedrija u. c.) bija novērojama masveida egļu mežaudžu bojāeja, ko izraisījusi šī kaitēkļa masveida savairošanās.

Sakrītot vairākiem apstākļiem, nelabvēlīgākā prognoze nav piepildījusies. Pašlaik vaboļu lidošana praktiski ir izbeigusies, un, lai samazinātu egļu astoņzobu mizgraužu bojājumus, meža īpašniekiem, apsaimniekotājiem un lietotājiem būtu jāveic svaigi vēja gāztās un lautzās egles koksnes izvākšana, t. sk. teritorijās ar mežsaimnieciskās darbības aprobežojumiem. Šīs koksnes izvākšana būtu paveicama līdz nākamā gada marta be-

gām. Tāpat var veikt sauso koku izstrādi, lai kokmateriāli vēl vairāk nepazeminātu savu vērtību.

Īpašu uzmanību vajadzētu pievērst tām eglēm, kam stumbra augšējā daļā novērojama mizas atdalīšanās, bet vainags vēl zaļš. Šīs egles potenciāli ir skārusi vaboļu otrā paaudze, un koku nokalšana būs novērojama līdz pavasarim. Arī šie koki būtu jāizvāc ziemas sezonā.

Oskars Zaļkalns, VMD

ŠAJĀ NUMURĀ:

- Palielināta atbalsta summa konsultāciju pakalpojuma izmantošanai mežsaimniecībā 2
- Gaidāmās izmaiņas Meža likumā 2
- Beidzies meža ugunsnedrošais laikposms 3
- Nopietns papildinājums meža uguns apsardzībai 3
- Valsts meža dienesta ģenerāldirektores ieceres un izaiņinājumi 3
- Mežu apmeklējumos gūtas jaunas zināšanas un iespaidi 4
- Aizvadīts meža dienu pasākums "Mežs ienāk Jelgavā" 6
- Meža biomasas atlantā – viss par Baltijā pieejamo kurināmo koksni 6
- Laiks atjaunot meža inventarizācijas 7
- Šogad konkursa "Sakoptākais mežs" galvenā iezīme ir ģimeņu saimniekošana 8
- Lai palika galotnīte, kur putniem uzņemties 10
- Apaļo kokmateriālu produktu cenu tendences 11
- Konkurence starp kokiem – kur tā "dzīvo" un ko tā "ēd"? 12
- Meža birža 13
- Rudenī veselībai noder augļi un ogas 14
- Kad briežu dzimtas dzīvnieku vajadzības saskaras ar mežsaimniecības interesēm. 15
- Mednieku apmācības arī tālmācībā 16

GAIDĀMĀS IZMAIŅAS MEŽA LIKUMĀ

Valdība šā gada 11. augustā apstiprināja Zemkopības ministrijas sagatavotos grozījumus Meža likumā.

Izmaiņas Meža likumā ļaus novērst problēmas ar dalīto īpašumu

Izmaiņas likumā galvenokārt veiktas, lai izbeigtu dalītā īpašuma pastāvēšanu. Tādējādi būtu iespēja atsavināt tādu valsts īpašumā esošu nekustamo īpašumu (gan apbūvētu, gan neapbūvētu), kurā atrodas arī valsts meža zeme, kas nav nepieciešama valsts pārvaldes funkciju īstenošanai, tostarp tāds zemes gabals, kas paliek pāri pēc transporta infrastruktūras objektu izbūves. Tā valsts tiks atbrīvota no pienākuma uzturēt nelietderīgus nekustamos īpašumus, kā arī būs rasts risinājums dalītā īpašuma pastāvēšanas izbeigšanai.

Likumprojekts paredz arī iespēju atsavināt valsts meža zemi rūpnieciskās ražošanas paplašināšanai, ja uz tās atrodas rūpnieciskās ražošanas būves vai ja ražojošā uzņēmuma teritorija robežojas ar valsts meža zemi.

Paredzēts izslēgt normu par meža inventarizācijas kā ierobežotas pieejamības informāciju

Lai mazinātu administratīvo slogu, privātpersonām, saņemot no Meža valsts reģistra informāciju par mežu, paredzēts izslēgt normu, kurā noteikts, ka meža inventarizācijas informācija par konkrētā īpašnieka vai tiesiskā valdītāja mežu ir ierobežotas pieejamības informācija, attiec-

gi ietverot deleģējumu Ministru kabinetam noteikt apjomu un kārtību, kādā publisko meža inventarizācijas datus, un kārtību, kādā var ierobežot meža inventarizācijas datu publiskošanu. Meža inventarizācijas dati nebūs publiski pieejami par tiem meža īpašniekiem, kas komercdarbības vai citu interešu aizsardzībai būs ierobežojuši meža inventarizācijas datu pieejamību.

Līdz šim, ņemot vērā personas datu aizsardzību, meža īpašniekam nav iespējams iegūt citu meža īpašnieku vai tiesisko valdītāju kontaktinformāciju un saskaņot, piemēram, kokmateriālu izvešanu caur blakus esošo mežu (vienu vai vairākiem īpašumiem) līdz publiskas lietošanas autoceļam. Lai meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs varētu izpildīt Meža likuma 5. panta pirmajā daļā noteiktās prasības un saskaņot pārvietošanos pa blakus esošo meža īpašnieku zemi, ir nepieciešams paredzēt, ka meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs var vērsties pēc kontaktinformācijas valsts vai pašvaldību iestādēs, kā arī noteikt pienākumu attiecīgajai iestādei sniegt nepieciešamo kontaktinformāciju (tālruņa numuru, e-pasta adresi vai citu kontaktinformāciju, kas attiecīgajai valsts vai pašvaldību iestādei ir pieejama). Ministru kabinetam būs jānosaka kārtība, kādā turpmāk tiks publiskoti meža inventarizācijas dati.

Likumprojekts "Grozījumi Meža likumā" vēl jāskata Saeimā. Likumprojekta iekļautais regulējums stāsies spēkā vispārējā kārtībā. 🌲

PALIELINĀTA ATBALSTA SUMMA KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMA IZMANTOŠANAI MEŽSAIMNIECĪBĀ

Veikti grozījumi MK noteikumos Nr. 695 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākuma "Konsultāciju pakalpojumi, lauku saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi" apakšpasākumā "Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai"

Lai meža īpašniekiem, kas atbalsta periodā līdz šim aktīvi izmantojuši konsultāciju pakalpojumus un jau ir sasnieguši noteikto limitu uz vienu gala labuma guvēju, neliegtu iespēju saņemt kon-

sultatīvu atbalstu, ir palielināts noteiktais atbalsta apmērs no 1500 līdz 3000 eiro.

Meža konsultāciju pakalpojumu centrs (MKPC) aicina pieņemt konsultācijām arī tos meža īpašniekus, kas jau ir saņēmuši konsultācijas. MKPC kopā ar Latvijas Ornitoloģijas biedrību ir attīstījusi konsultāciju tematu par putniem saudzīgu meža apsaimniekošanu. Līdz ar to konsultāciju ietvaros var saņemt arī rekomendācijas, kā labāk saimniekot mežā putniem draudzīgi, turpinot aktīvu mežsaimniecību. Plašāk par konsultācijām var uzzināt www.mkpc.llkc.lv sadaļā Konsultācijas. 🌲

BEIDZIES MEŽA UGUNSNEDROŠAIS LAIKPOSMS

Valsts meža dienests no 7. septembra ir atcēlis meža ugunsnedrošo laikposmu visā valsts teritorijā. Lēmums par ugunsnedrošā laikposma beigšanu tika pieņemts, pamatojoties uz hidrometeoroloģiskajām prognozēm, jo ir iestājies lietaināks un vēsāks laiks, kad ugunsgrēka izcelšanās un izplatīšanās iespēja mežā būtiski samazinās.

Pēc operatīvās informācijas (līdz 7. septembrim), Valsts meža dienests atklājis un dzēsis 518 meža ugunsgrēkus ar kopējo uguns skarto platību meža zemēs 331,3 hektāri, t. sk. jaunaudzēs 67,2 hektāri.

Meža ugunsnedrošajā laikposmā lielākais meža ugunsgrēks bija Ādažu novadā, NBS poligonā, – 51,33 hektāru liela platībā. Zīmīgi, ka šogad no 518 reģistrētajiem meža ugunsgrēkiem astoņas reizes tie izcēlušies zibens spēriena rezultātā.

Vislielākais meža ugunsgrēku skaits reģistrēts Rīgas reģionālās virsmežniecības uzraugamajā teritorijā, kur bijuši 234

meža ugunsgrēki ar izdegušo meža zemes platību 101,2 ha, kas ir gandrīz puse no kopējā meža ugunsgrēku skaita valstī.

Pārsvārā biežākais meža ugunsgrēku izcelšanās iemesls ir cilvēku neuzmanīga rīcība ar uguni. Dienžēl vēl joprojām daļa meža ugunsgrēku izceļas ļaunprātīgas dedzināšanas rezultātā, šogad bijuši 23 tādi gadījumi, no kuriem 10 gadījumi ir zaru kaudžu aizdedzināšana.

Vienlaikus Valsts meža dienesta atgādina, ka, neskatoties uz meža ugunsnedrošā laikposma beigšanos, mežā joprojām ir aizliegts dedzināt atkritumus, ciršanas atlikumus vai kurināt ugunsgrēku tuvāk par diviem metriem no augošiem kokiem, dedzināt vai kurināt ugunsgrēku, ja kūdras slānis ir biežāks par 0,5 metriem.

Valsts meža dienests aicina jebkurā gadījumā, uzturoties mežā, būt uzmanīgiem ar uguni, jo īslaicīgi var būt sauss laiks, kad ir iespējama meža ugunsgrēka izcelšanās. 🌳

NOPIETNS PAPILDINĀJUMS MEŽA UGUNS APSARDZĪBAI

Šogad Valsts meža dienestam radās iespēja iegādāties astoņus bezpilota lidaparātus (*dronus*) *DJI MAVIC 2 Enterprise*. Šie *droni* aprīkoti ar visvirzienā skata sistēmu un infrasarkanās gaismas sensoru sistēmu (termokameru).

2019. gadā Valsts meža dienests iegādājās trīs šādus *dronus* izmēģinājumam un tie lieliski pierādīja sevi meža ugunsgrēkos, veicot novērošanu un identificējot potenciāli bīstamās ugunsgrēka vietas, kas ir jādzēš primāri. *Dronus* varēs izmantot arī vējlaužu un snieglaužu nodarīto postījumu apjoma noteikšanai. Tagad Valsts meža dienestam kopumā ir 11 bezpilota lidaparāti – pa vienam katrā

virsmežniecībā un viens centrālajā administrācijā. *Droni* būtiski iekonomēs laiku, kas jāvelta meža ugunsgrēka vietas apsekošanai.

Iepirkums tika realizēts Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam valsts un Eiropas Savienības atbalsta pasākuma “Ieguldījumi mežu attīstībā un mežu dzīvotspējas pilnveidošanā” aktivitātes “Meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringa iekārtu un sakaru aprīkojuma ierīkošana un uzlabošana” ietvaros.

Informāciju sagatavoja
Selva Šulce, VMD

VALSTS MEŽA DIENESTA ĢENERĀLDIREKTORES IECERES UN IZAICINĀJUMI

Aina Stašāne ir Valsts meža dienesta ģenerāldirektore no šā gada 29. jūlija.

Aina Stašāne par sevi un savām darba gaitām: “Esmu dzimusi Krāslavā. Pabeidzu Krāslavas ģimnāziju. Mīļākais priekšmets skolas laikā bija matemātika. Aizraušānās ir arī vēsture. Pēc ģimnāzijas iestājos Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē, ko veiksmīgi pabeidzu. Pēc studijām sāku darbu Naturalizācijas pārvaldē – joma interesanta, tomēr man par šauru. Piedalījies konkursā uz jurista amatu Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijā. Tur dažādos amatos nostrādāju 12 gadus. Darbu turpināju Valsts vides dienestā kā ģenerāldirektora vietniece. Tagad esmu Valsts meža dienestā.”

Uz jautājumu, kādi ir pirmie plānotie darbi, Valsts meža dienesta ģenerāldirektore atbildēja: “Es esmu pragmatisks cilvēks. Domāju, ka revolūciju netaisīšu, jo process vislabāk zina cilvēki, kas šeit strādā. Mana vēlme ir turpināt Krēšliņa kunga labi iesāktās lietas. Meža uguns apsardzības funkcija ir svarīga. Pašlaik īstenojam pilotprojektu, lai meža uguns novērošanā izmēģinātu speciālas novērošanas kameras.

Pavisam noteikti ir vajadzīga Valsts meža dienesta stratēģija, kas ir iestādes darbības pamatdokuments. Stratēģijā formulēsim Valsts meža dienesta misiju, vīziju, vērtības un noteiksim galvenos prioritāros darbības virzienus. Tas nav viena cilvēka veidots dokuments, bet gan profesionāļu komandas vienā dokumentā ietverts stratēģiskais redzējums par tālāko Valsts meža dienesta attīstību.

Tuvākajā laikā ķersimies pie tās izstrādes un darbā iesaistīsim gan centrālās administrācijas speciālistus, gan struktūrvienību vadītājus – virsmežziņus. Stratēģija ir svarīgs dokuments vispirms jau pašiem iestādes darbiniekiem, lai mēs visi zinātu, kur virzāmies, un redzētu misiju un vērtības, kuru dēļ šeit strādājam. Jo esam misijas cilvēki.” 🌳

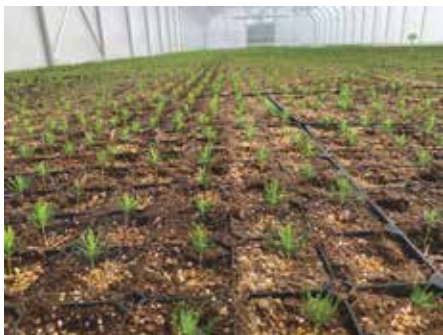
MEŽU APMEKLĒJUMOS GŪTAS JAUNAS

Vasaras un rudens sezona ir pateicīgs laiks, lai dotos pie kolēģiem un iepazītos ar saimniekošanas metodēm un braucienu laikā dalītos pieredzē un iespaidos.

Salīdzinoši labā situācija ar COVID 19 un noteikto drošības pasākumu mīkstināšana ļāva LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centram atsākt organizēt mežu apmeklējumus meža īpašniekiem par interesantām un noderīgām meža apsaimniekošanas tēmām. Turpmāk neliels ieskaits par dažos braucienos redzēto.

Limbažnieku meža apmeklējums Latgalē

MKPC Limbažu nodaļa šī gada 10.–11. augustā organizēja divu dienu meža apmeklējumu uz Latgali – “Meža apsaimniekošanas metodes aizsargājamās dabas teritorijās”. Tā ietvaros meža īpašnieki devās uz Rāznas Nacionālo parku,

Andrupenes privātā kokaudzētava

lai aplūkotu izcilu ozolu audzi, iepazītos, kā šajā teritorijā mežus apsaimnieko AS “Latvijas valsts meži” un gūtu nelielu ieskatu Andrupenes kokaudzētavas darbā.

Brauciena dalībnieki ieguva zināšanas par dažādiem ierobežojumiem aizsargājamo teritoriju apsaimniekošanā un centās izprast atšķirības katrā apmeklētajā vietā. Jāatzīst, ka visur nenotiek vienāda apsaimniekošana, ir jāņem vērā teritorijas specifika un noteikumi, kas uz to attiecas. Iegūtā atziņa – pirms plānojat veikt saimniecisko darbību, pārbaudiet, vai iecerēto var realizēt bez kādiem papildu ierobežojumiem, lai nesanāk pēc tam maksāt dubultā.

Tālāk maršruts veda uz Andrupenes privāto kokaudzētavu, kas ir ļoti iedvesmojošs stāsts, kā ar neatlaidību, sākot no mazumiņa, var tikt pie iecerētiem mērķiem. Kā zināms, Latvijā nav daudz privāto kokaudzētavu, jo lielākais konkurents tomēr ir LVM. Līdz ar to pastāvēt un iekarot savu vietu tirgū ir ļoti pozitīvi.

Elvīra Grasmane,
MKPC Limbažu nodaļa

Sēlijas meža īpašnieki Ķemeru Nacionālajā parkā

Augusta beigās meža īpašnieki no Sēlijas puses devās pieredzes apmaiņas braucienā, lai iepazītos ar meža apsaimniekošanas metodēm aizsargājamās dabas teritorijās. Viena diena tika pavadīta Ķemeru Nacionālajā parkā. Lai gan te sastopamas neskaitāmas dabas bagātības un to

Aplūkojot atmežošanas cirti Zaļajā purvā

apsaimniekošanas piemēri, šoreiz devāmies uz diviem no tiem. Apskatījām, kā atjaunojas zemsedze teritorijā, kuru 2018. gadā skāra meža ugunsgrēks, kā arī devāmies uz Zaļo purvu – vietu, kur izstrādātu kūdras karjeru rajonā veikti hidroloģiskā režīma atjaunošanas pasākumi, lai uzlabotu purvaino mežu, staigājamo mežu, augstā purva un palieņu pļavu biotopu dabas aizsardzības stāvokli.

Apaugums samazina ūdens daudzumu purvā, jo koki veic transpirāciju jeb ūdens iztvaikošanu caur lapām. Lai paātrinātu hidroloģiskā režīma atjaunošanu, Zaļajā purvā veikta atmežošanas cirte.

Inga Buša, MKPC Sēlijas nodaļa

Vidzemes meža īpašnieki Kurzemē

Septembra sākumā MKPC Ziemeļvidzemes nodaļa organizēja mežu apmeklējumu uz Dienvidkurzemi. Mežu īpašniekiem bija iespēja pabūt un apskatīt sabiedrībai nozīmīgu meža apsaimniekošanu un labiekārtošanu.

Izstaigājām Dunikas purva taku, kur atrodas vienīgā parastā skābaržu tīraudze Latvijā.

Pabijām dabas parka “Bērnāti” teritorijā, kas ir aizsargājams dabas piemineklis. Tā teritorijā ir Pūsēnu kalns – visaugstākā Baltijas jūras piekrastes kāpa. Iepazināmies ar Tosmares ezera dabas lieguma zonā izveidotā atpūtas parka “Beberliņi” meža apsaimniekošanu. Vēl bija iespēja apmeklēt pastaigas taku Ziemeļu fortos.

Neskatoties uz laika apstākļiem, kas raksturīgi Dienvidkurzemes pusei – vējš un lietus, apmeklējuma dalībnieku atsauksmes bija vislabākās.

Andris Vīrs,
MKPC Ziemeļvidzemes nodaļa

Limbažnieki iepazīstas ar zemes apsaimniekošanas aprobežojumiem īpaši aizsargājamā dabas teritorijā Augšdaugava

ZINĀŠANAS UN IESPAIDI

Ar interesi klausāmieši gida stāstījumu par Bernātu dabas parka nozīmīgumu dabas daudzveidības saglabāšanā

Viens no dižkokiem Bernātu dabas parkā

Rudenīgas, ar zināšanām piepildītas divas dienas Valmierā un Limbažos

MKPC Dienvidkurzemes Grobiņas nodaļa 12.–13. septembrī devās tematiskā meža apmeklējumā uz Vidzemi “Sabiedrībai sociāli nozīmīgu mežu apsaimniekošana un labiekārtošana”.

Meža apmeklējuma programma bija piesātināta gan ar jaunu zināšanu apgūšanu, viesojoties Kocēnu novada saimniecībā “Bokas”, kur pats saimnieks grupas dalībniekiem sniedza padomus kā aizsargāt meža jaunaudzes no meža dzīvniekiem, kā arī mazu ieskatu meža apsaimniekošanas ciklā savā saimniecībā. Ļoti uzskatāmi tika demonstrēti dažādi aizsardzības līdzekļi, ikvienam bija iespēja ar tiem iepazīties tuvāk un iemēģināt roku, tos pielietojot praksē.

Grupai dalībniekiem bija iespēja iepazīties ar Gaujas Nacionālajā parkā (GNP) esošā meža īpašuma apsaimniekošanu un problēmām, ar kurām jāsaskaras meža īpašniekiem. Piemēram, apsaimniekojot teritorijas ar zināmiem ierobežojumiem, pārnadžu postījumiem un meža atjaunošanas iespējām. Apmeklējuma dalībnieki varēja iepazīties ar GNP esošā meža īpašuma labiekārtošanu un problēmām, ar kurām saskaras meža īpašnieks.

Otrā dienā meža apmeklējuma dalībniekiem bija iespēja iepazīties ar Randu pļavām Salacgrīvas novadā, kur ir dabas liegums. Tajā ir novērojamas dažādas augu, putnu un dzīvnieku sugas, kas nav

izplatītas citur. Pļavai pieguļ piejūras mežs, kas veido mijiedarbību starp abām ekosistēmām.

Viesojoties Viļķenes pagastā meža muzejā “Ķirbiži”, kas ir vienīgais meža muzejs Ziemeļlatvijā, četras zālēs varēja iepazīties ar apkārtnes meža floras un faunas bagātībām, aizsargājamiem augiem, medību trofejām, meža zvēru un

putnu izbāzeņiem, ar meža apsaimniekošanas darbarīkiem.

Dabā aplūkojām unikāla izmēra ozolu, kas neatstāj vienaldzīgu nevienu. Tiesa, koks jau ir ļoti sens un prasa īpašu rūpību. Noslēdzot meža apmeklējumu, dalībniekiem bija iespēja uzkāpt Augstozes pilskalnā, kur izveidota dabas taka.

► 12. lpp.

Dabā aplūkojām unikāla izmēra ozolu

AIZVADĪTS MEŽA DIENU PASĀKUMS "MEŽS IENĀK JELGAVĀ"

18. septembrī Jelgavā, Pasta salā, jau trešo gadu norisinājās pasākums "Mežs ienāk Jelgavā". To organizēja Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) Meža fakultāte un Jelgavas pilsēta sadarbībā ar 40 meža nozares uzņēmumiem.

Pasākuma mērķis bija iepazīstināt ikvienu interesentu ar daudzveidīgo meža nozari un iespējām, ko tā var dot, iedrošinot jauniešus to izvēlēties savas profesionālās karjeras veidošanai. Mežs un kokapstrāde nevar attīstīties bez ziņojošiem speciālistiem.

Pasākuma atklāšanā piedalījās zemkopības ministrs Kaspars Gerhards, LLU rektore Irina Pilvere, Jelgavas pilsētas domes priekšsēdētājs Andris Rāviņš un LLU Meža fakultātes dekāns Linards Sisenis.

Pasākuma laikā apmeklētājiem bija iespēja iepazīt jaunākās tehnoloģijas un tehniku, kas tiek izmantota meža apsaimniekošanā. Uzņēmumi, kas nodarbojas ar Latvijā iegūtās koksnes pārstrādi, rādīja, kā koksnei tiek pievienota vērtība – radīti ekoloģiski produkti, kas nes Latvijas vārdu pasaules eksporta tirgos. Inter-

sentiem bija iespēja izmēģināt prasmes, darbojoties ar medību un meža mašīnu simulatoriem, mežā un kokapstrādē izmantojamiem instrumentiem un darbarīkiem. Savukārt izglītojošajos standos varēja iepazīt meža daudzveidību un tajā iegūstamos nekoksnes produktus.

Līdztekus Meža fakultātē notika arī starptautiska konference "Mežs un meža nozare mainīgā klimatā". Tajā tika disku-

tēts par mežu kā resursu klimata pārmaiņu kontekstā. Helsinku universitātes lektors (virtuāli) sniedza prezentāciju "Dabisko traucējumu loma oglekļa bilancē boreāli nemorālajos mežos", LVMI "Silva" lektors – "Zemes izmantošanas mērķu pretostatījumi klimata pārmaiņu kontekstā", kā arī citi konferences dalībnieki.

Plašāka informācija par pasākumu Meža fakultātes mājas lapā: www.llu.lv.

MEŽA BIOMASAS ATLANTĀ – VISS PAR BALTIJĀ PIEEJAMO KURINĀMO KOKSNI

Lai palielinātu atjaunojamās enerģijas ražošanu, izmantojot meža biomasu, *Interreg* Baltijas jūras reģiona projekta *Baltic ForBio* ietvaros izveidots meža biomasas atlants (*Forest Energy Atlas*).

Jaunais atlants ikvienam interesentam ļauj piekļūt datiem par enerģētiskās koksnes potenciālajām ieguves iespējām Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Zviedrijā un Somijā. Datu sagatavošanā aktīvi līdzdarbojies arī Meža konsultāciju pakalpojumu centrs (MKPC).

Latvijā meža enerģētiskās koksnes potenciāla aprēķināšanu 2019. gada vasarā sadarbībā ar Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) Meža fakultāti veica Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra MKPC. Aprēķini veikti ar LLU Meža fakultātes izstrādāto datorprogrammu "Meža eksperts", izmantojot Meža valsts reģistra mežaudžu līmeņa datus.

Latvijas teritorijā ir pieejama informācija par:

- mazu dimensiju koku biomasas apjomu no jaunaudžu kopšanas;
- malkas apjomu no krājas kopšanas cirtēm un izlases cirtēm;
- malkas apjomu no kailcirtēm;
- ciršanas atlieku apjomu no krājas kopšanas un galvenās izlases cirtēm;
- ciršanas atlieku apjomu no kailcirtēm.

Enerģētiskās koksnes apjoms Latvijas teritorijā katram sortimentam ir aprēķināts sešiem periodiem, kur viena perioda ilgums ir seši gadi. Latvijas teritorija ir vienīgā projektā iesaistītā dalībvalsts, kas spēj nodrošināt potenciāli iegūstamās enerģētiskās koksnes aprēķinus tik ilgam laika periodam.

Forest Energy Atlas ĢIS platforma un datu bāze izveidota ar mērķi sniegt telpiski precīzus meža biomasas potenciāla aprēķinus enerģētikas un meža nozares uzņēmumiem, nacionāla un reģionāla līmeņa attīstības iestādēm, pašvaldībām un meža īpašniekiem, lai izvērtētu potenciālās investīcijas jaunos enerģijas ieguves objektos.

Papildus enerģētiskās koksnes sortimentu apjomam par Zviedriju un Igauniju ir aprēķināts pat zaģballķu un papīrmalkas potenciāls. Aprēķinātie rezultāti ir norādīti kubikmetros, un ir nodrošināti arī pārrēķini masas un enerģijas vienībās.

Meža biomasas atlants pieejams vietnē: <http://forest-energy-atlas.luke.fi-anglu, igauņu, latviešu, lietuviešu, zviedru un somu valodā>.

Plašāka informācija: Artis Misiņš, MKPC mezsaimniecisko projektu vadītājs, e-pasts: artis.misins@mkpc.llu.lv.

LAIKS ATJAUNOT MEŽA INVENTARIZĀCIJAS

Droši vien daudzi “Čiekura” lasītāji ir saņēmuši Valsts meža dienesta (VMD) mežziņa atgādinājuma vēstuli ar aicinājumu nodrošināt meža inventarizāciju. Tāpēc šajā rakstā pievērsīšos šī jautājuma problemātikai.

Kas tad īsti ir meža inventarizācija? Meža inventarizācija ir informācijas iegūšana par mežu un tam piegulošiem purviem, meža infrastruktūras objektiem, mežā ietilpstošiem pārplūstošiem klajumiem, purviem un laucēm un iegūtās informācijas dokumentēšana. Meža inventarizācijas derīguma termiņš ir 20 gadi.

Pašlaik tas jau ir beidzies tām meža inventarizācijām, kas VMD tika apstiprinātas līdz 2000. gada 17. martam. Savukārt pēc šī datuma apstiprinātās meža inventarizācijas ir spēkā līdz šī gada beigām. Tātad vēl tikai trīs mēnešus. Savukārt 2001. gadā VMD apstiprinātās meža inventarizācijas ir derīgas līdz 2021. gada 31. decembrim, bet 2002. gadā apstiprinātās derīgas līdz 2022. gada 31. decembrim un tā tālāk.

Ja meža inventarizācija nav veikta, meža īpašnieku sagaida ne vien administratīvā atbildība, bet arī dažādi ierobežojumi. Viens no tādiem – var tikt liegta iespēja savā mežā cirst veselos kokus vai pretendēt uz Eiropas Savienības finansiālu atbalstu, piemēram, par jaunaudžu retināšanu. Meža inventarizācija nav tikai informācijas iegūšana un apstrāde, tā ietver sevī ļoti atbildīgu posmu – zemes robežu atjaunošanu. Daudziem tā ir liela problēma.

Meža inventarizāciju veic sertificēti speciālisti. Latvijā ir divi sertifikācijas uzņēmumi – “Latvijas Koksnes kvalitātes ekspertu savienība” un SIA “Silvasert”. To interneta mājas lapās pieejami meža inventarizācijas veicēju saraksti ar papildinformāciju par sertificēto personu sertifikāta derīguma termiņu, kontaktiem un darbības reģionu. Pirms vienoties par darbu sākšanu, meža īpašniekam vajadzētu pārliecināties, vai inventarizācijas veicējam nav beidzies sertifikāta derīguma termiņš un vai tas nebeigsies tuvākajā laikā. Neskatoties uz to, ka Latvijā ir 515 personas, kam ir meža inventarizācijas veicēja sertifikāts, tomēr ne visas sniedz pakalpojumus privātpersonām.

Meža nogabalu inventarizāciju sertificētā persona veic, balstoties uz Valsts zemes dienestā (VZD) pieejamo informāciju. Tāpat tiek izmantota informācija no novada teritorijas plānošanas dokumentiem. Lai meža inventarizācija būtu derīga un uz tās pamata varētu

Mežsaimniecības demonstrējumu teritorijas “Pūpoli” īpašnieki vismaz reizi gadā apseko robežzīmes un nepieciešamības gadījumā tās atjauno

plānot koku ciršanu, dabas aizsardzību un citas darbības, tai jābūt apstiprinātai VMD. Pēc datu iegūšanas inventarizācijas veicējs nodrošina to apstrādi un nodošanu meža īpašniekam un VMD.

Meža īpašnieks, parasti divos, retāk trijos eksemplāros, saņem meža inventarizācijas lietu papīra formātā, kuras vienu eksemplāru paraksta un iesniedz VMD. Meža inventarizācijas veicējs nodrošina datu iesniegšanu VMD digitālā formātā. Normatīvi paredz, ka meža inventarizācija VMD jāiesniedz sešu mēnešu laikā kopš izgatavošanas. Otrs meža inventarizācijas lietas eksemplārs papīra formātā glabājas pie meža īpašnieka. Atsevišķās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās var būt nepieciešams arī trešais eksemplārs.

Kā noskaidrot, vai meža inventarizācija ir apstiprināta?

To, vai meža inventarizācija ir apstiprināta, meža īpašnieks var pārbaudīt VMD mājas lapā www.vmd.gov.lv sadaļas “Meža inventarizācija” apakšsadaļā “Lēmumi par meža inventarizāciju reģistrēšanu Meža valsts reģistrā”. Apakšsadaļai pievienota *excel* datne, kurā pa mēnešiem apkopota informācija par apstiprinātajām meža inventarizācijām. Ja iesniegtie meža inventarizācijas dati vai visbiežāk – zemes īpašuma robežu stāvoklis neatbilst normatīvu prasībām, meža īpašnieks saņem rakstisku atteikumu, kurā VMD amatpersona atklāj negatīvā lēmuma iemeslus. Ja īpašnieks

lēmumam nepiekrīt, viņam ir iespēja ar rakstisku iesniegumu lēmumu apstrīdēt. Meža īpašniekam, pašam atklājot trūkumus, ir iespēja ar rakstisku iesniegumu arī atsaukt meža inventarizāciju tās izskatīšanas laikā. Pēc kļūdu novēršanas to var iesniegt atkārtoti.

Cik maksā meža inventarizācija?

Meža inventarizācijas cenu nosaka brīvais tirgus, tomēr orientējoši līdz 10 hektāru liela meža inventarizācija izmaksās aptuveni 100–150 EUR. Ja meža zemju platība pārsniedz 10 hektārus, tad inventarizācija izmaksās vidēji 10–15 EUR par vienu hektāru. Vislabāk, ja meža īpašnieks gala izdevumus noskaidro pirms darbu veikšanas.

Īpašumu robežas joprojām grūti atrodamas

Kā savā interneta lapā norāda VMD, galvenais meža inventarizāciju atteikuma iemesls ir nesakārtotas robežas. Korekti meža inventarizācijas dati nenozīmē, ka mežziņa lēmums būs pozitīvs. Vienkāršākās ir situācijas, kad robežkūpicas ir atrodamas.

Atliek attīrīt no apauguma vienu metru platu joslu vai uz kokiem veikt atzīmes ar ūdensnoturīgu krāsu, un robežas starp zemes vienībām kļūst skaidri redzamas. Risks nocirst kokus svešā īpašumā strauji samazinās. Sarežģītākās situācijās, kad kūpicas nav bijušas vai arī iznīcinātas, var nākties piesaistīt sertificētu mērnieku, kas ir vienīgā persona, kurai tiesības noteikt kūpicu atrašanās vietu dabā. Šis ir maksas pakalpojums.

► 11. lpp.

ŠOGAD KONKURSA "SAKOPTĀKAIS MEŽS" G

Jau ceturto gadu pēc kārtas meža īpašniekiem bija iespēja pieteikties Latvijas Meža īpašnieku biedrības organizētajā konkursā "Sakoptākais mežs", lai plašākai sabiedrībai parādītu savā mežā veikto darbu.

Kopumā augustā konkursa žūrija apmeklēja septiņus meža īpašumus, no tiem trīs Zemgalē, divus Kurzemē un divus Zemgalē. Katrs apmeklētais saimnieks izcēlās ar savu pieeju gan īpašuma demonstrēšanā, gan savā meža apsaimniekošanas filozofijā, tāpēc piedāvājam iepazīties ar katru saimnieku. Konkursa uzvarētājus paziņos meža nozares gada balvas "Zelta čiekurs" apbalvošanas ceremonijā, kur tie tiks apbalvoti arī nominācijā "Par ilgtspējīgu saimniekošanu". Šogad balvu fondā būs ne tikai motorizēts instruments jaunaudžu kopšanai un dāvanu kartes stādu iegādei, bet arī specbalva no uzņēmuma "Makita Oy".

Pirmais – Zemgales izbraukums

Izbraukumā apskatītie īpašumi atrodas Ozolnieku, Jelgavas un Tukuma novadā.

Jura Zalmaņa īpašums "Vecpiņņi" Ozolnieku novadā ir salīdzinoši jauns. Iegādājoties nekoptu jaunaudzi, pirmais darbs bijis to izkopt, lai saprastu, kas tajā aug. Kopšanas darbu laikā izrādījies, ka iepriekšējais saimnieks daudzviet priežu jaunaudzē sastādījis ozolus, tāpēc pašlaik izkoptā audze ir priežu un ozolu mistraudze. Protams, īpašniekam tas ir izaicinājums – jāmeklē atbildes literatūrā un pie mežkopjiem, kā šādu audzi apsaimniekot nākotnē.

Pats saimnieks arī ir stāsta vērts – strādājis Latvijas televīzijā, bet vienā brīdī savu Rīgas dzīvi pagriezis virzienā uz mežu: nopircis konkrēto meža īpašumu, iestājies LLU Meža fakultātē, sācis strādāt mežā par jaunaudžu kopēju un nu visus savus brīvos līdzekļus investē meža īpašumu iegādē. Kāpēc tā? Pats īpašnieks

smeļ, ka varbūt, mežā braucot ar moci, pa galvu trāpījis kāds čiekurs, kas visu izmainījis.

Savukārt Jelgavas novadā atrodas saimnieka **Ata Pogas** 11,8 hektārus liels īpašums. Šo mežu, lai gan ar laika pārrāvumiem, apsaimnieko jau trešajā paaudzē. Atis mežu ir mantojis no sava vectēva, ar ko sākotnēji to kopā arī apsaimniekoja. Ģimene kopīgiem spēkiem rūpējas par jaunaudžu apsaimniekošanu, kā arī meža stādīšanā iesaista savus draugus. Plānojot darbus savā īpašumā, saimnieks regulāri izmanto dažādus Eiropas Savienības (ES) atbalsta pasākumus. Ar to palīdzību ir izkoptas gan savulaik dabiski atjaunojušās mežaudzes, gan izmantota iespēja nomainīt baltalkšņu audzes pret vērtīgākām koku sugām. Saimnieka tvēriens ir redzams ik uz soļa. Tāpat redzams, ka saimnieks rūpīgi izmanto savas zināšanas, ko ieguvis Meža fakultātē un darbā AS "Latvijas Valsts meži". Īpaši jāuzteic iepriekš sagatavoto informatīvo materiālu demonstrēšana pirms īpašuma apskates.

Tukuma novadā žūrija viesojās pie meža nozarei labi zināmā censonā **Dzintara Laitvenieka**, kurš konkursam pieteicis 30,64 hektārus lielu īpašumu. Dzintars Tukuma puses mežus pārzina jau vairāk nekā 50 gadus un pats vēl joprojām aktīvi apsaimnieko savus īpašumus. Konkursam pieteikto īpašumu "Rešņi" Dzintars ar bankas palīdzību iegādājies par godu tēvam, vairāk emocionālu apsvērumu vadīts, jo tas atrodas tēva māju tuvumā, turklāt kādreiz caur to mērojis arī ceļu uz skolu un vēlējies to sakopt mežam cienīgā izskatā, jo iepriekšējie īpašnieki to bija izstrādājuši, cik vien varēja, savukārt 2005. gada vētra pielikusi punktu visam, kas palicis. Nu īpašums ir sakārtots, audzes izkoptas, tukšās vietas apstādītas, tāpat sakārtota meliorācija un izveidots dabisko brauktuvju tīkls.

Otrais izbraukums žūriju veda uz Kurzemi

Apskatītie meži īpaši izcēlās ar savu ainaviskumu.

Talsu novadā apskatījām īpašumu "Ozolkalni", ko saimnieks **Gatis Apsītis-Ozoliņš** ir mantojis un kur saimnieko jau vairāku gadu garumā. **► 9. lpp.**

Žūrija Gata Apsīša - Ozoliņa īpašumā

ALVENĀ IEZĪME IR ĢIMEŅU SAIMNIEKOŠANA

◀ 8. lpp.

Turklāt mežā iegūto skujkoku materiālu viņš pats arī pārstrādā savā zāģētavā un tikai pēc tam pārdod tālāk. Saimniekam ir sava pieeja arī meža atjaunošanā – nocirsto koku vietā atvērumos dabiskā atjaunošanās tiek kombinēta ar skujkoku stādīšanu. Žūrija Gati raksturoja kā brīvdomātāju, jo viņa pieeju meža apsaimniekošanai grūti pielīdzināt tām, kas konkursā redzētas iepriekš. Saimnieks neveic regulāru mežizstrādi, bet nozāģē tos kokus, kas paredzēti konkrētu pasūtījumu sagatavošanai, kā arī tos, kuriem ir kādas slimības vai tie ir kaitēkļu bojāti. Līdz ar to Gatim ir izdevies izveidot ainavisku mežu ar īpašu auru. Milzīgās egles un ozoli uz ikvienu atstāj svētības efektu. Turklāt Gata īpašumā atrodas arī vieta, kur notikuši Talsu apriņķa pirmie Dziesmusvētki. Gatis ir sācis sakārtot šo vietu – atjaunota piebrauktuve, atvērta daļa pameža.

“Šķiliņu” saimnieks **Jānis Eglītis** Kuldiņas pusē ir mantojis savu mežu no tēva. Ja tēvam mežs vairāk bija kā drošības riņķis un krājkaše, ko izmantot krīzes brīžos lauksaimniecības balstīšanai, tad Jānim saimniekošana mežā ir arī sirdslieta. Saimniekojot mežā, saimniekam nākas sadzīvot ar dažādiem tā iemītniekiem. Savā laikā ir domāts par to, lai pasargātu ķīviņu ligzdas, apsaimniekojot laukus, un vairāk nekā desmit gadus saimnieks, netraucējot viens otram, sadzīvo ar mazo ērgli, kas viņa mežā novijis ligzdu. Jānis 2017. gadā saskārās ar situāciju, kad saņēma Valsts meža dienesta rosinājumu veidot mikroliegumu, uz ko saimnieks iebilda, balstoties uz sociāli ekonomiskiem apsvērumiem, kā arī to, ka ar mazo ērgli jau sadzīvo 10 gadus, rūpīgi sekojot līdzī putnu dzīvei. Arī Jānis savā mežā saimnieko, domājot par dabu, – viņš mežam ļauj atjaunoties dabiski, kā arī neizmanto platības apstāda ar mežu.

“Katrs mežs un katra meža apsaimniekotāja filozofija ir atšķirīga. Turklāt katrs no saimniekiem spēj pamatot, kāpēc viņš mežā saimnieko tieši šādi. Ne tikai šodien, bet arī visos iepriekšējos konkursa gados vēl ne reizi neesmu redzējis divus vienādus mežus. Un tas ir ārkārtīgi interesanti,” stāsta žūrijas loceklis Edgars Vērpe.

Trešajā izbraukumā žūrija devās apskatīt Vidzemes saimniekus

Īpašuma “Tumši” saimnieks **Dainis Zemītis** no Kocēnu novada pēc izglītības ir agronomis, taču jau vairāk nekā 20 gadus apmeklē dažādus kursus, lai pilnveidotu sa-

Žūrija Dainā Zemiša meža īpašumā “Tumši”

vas zināšanas un ilgtspējīgi apsaimniekotu mežu. Turklāt savā pieredzē Dainis labprāt arī dalās, palīdzot kaimiņiem apsaimniekot viņu mežus. Bet vislielāko motivāciju saimniekam dod darbošanās mežā. Redzot to, kā aug paša stādītie koki un izkoptās audzes, ir gandarījums uzsākt darbu turpināt. Pēc Dainā stāstiem radās sajūta, ka viņš katru koku pazīst teju pēc izskata. Tāpat izbrīnu radīja meža īpašnieka uzticēšanās medniekiem, ļaujot izvietot meža dzīvnieku barotavu pie jaunaudzēm. Paldies Dainim par īpaši sagatavotām iztrimerētām stīgām ērtākam žūrijas darbam.

Pēdējā apskatītajā īpašumā “Auziņas-1”, kas atrodas Limbažu novadā, saimnieks **Gatis Lācis** darbojas jau vairāk nekā 20 gadus, un vislielāko gandarījumu viņam dod izkoptās jaunaudzes. Kā stāsta pats saimnieks, jaunaudzes ir kā skats nākotnē. Turklāt, vērojot jaunaudzes, var arī labāk redzēt to, cik liels darbs katru dienu tiek ieguldīts meža apsaimniekošanā un kāds ir darba rezultāts. Gatis regulāri apmeklē dažādus seminārus, kur iegūst jaunas zināšanas, apmainās ar pieredzi un iegūst jaunu motivāciju darbam mežā. Tieši tikšanās ar citiem mežsaimniekiem ir tas, kas dod enerģiju ik dienas saimniekot savā īpašumā. Turklāt saimnieks ienākumus no meža

atkal investē tā kopšanā un apsaimniekošanā – stādot jaunas audzes, sakārtojot infrastruktūru un iegādājoties citus īpašumus. Bagātīgās augsnes dēļ meža atjaunošana un tukšo laukumu apstādīšana īpašniekam prasa milzīgu cīņu – jo īpaši ar atvasēm, nātrem un kazenēm, bet rezultāts priecē.

Runājot par visiem redzētajiem īpašumiem, LMIB valdes priekšsēdētājs Arnis Muižnieks stāsta, ka šī gada vienojošais elements ir ģimeņu saimniekošana. Saimnieki savus īpašumus ir gan mantojuši, gan pirkuši, bet teju katrā īpašumā savu artavu ielikusi visa ģimene. “Īpašumus, kuri tiek mantoti no paaudzes paaudzē, uzskata par ģimenes vērtību. Tāpēc nākotnē tie kļūs vēl vērtīgāki un būs labi apsaimniekoti. Mēs arvien vairāk redzam īpašumus, kuru apsaimniekošanā iesaistās visa ģimene un kuri iegūst piederības sajūtu savam īpašumam,” stāsta A. Muižnieks.

Liels paldies gan meža īpašniekiem, kuriem bija drosme atvērt savu meža durvis viesiem, tāpat arī Sigitai Vaivadei un Mārcim Saklauram par īpašnieku iedrošināšanu dalībai konkursā, un milzīgs paldies žūrijai, kuras sastāvs jau ceturto gadu ir praktiski nemainīgs gan sastāva, gan kvalitātes un atsaučības ziņā, gan spējā objektīvi vērtēt ļoti dažādus īpašumus un to īpašnieku filozofiju par mežu apsaimniekošanu. Organizētāju vārdā vēlreiz izsakām pateicību Ilzei Kļavai, Tomasam Kotovičam, Dainai Bruņinieci, Ilzei Silamiķelei, Mārim Oltem, Ritai Bentai, Edgaram Vērpem, Mārtiņam Līdumam, Irinai Pilverei un viņas aizvietotājam Līnaram Sisenim, Sniedzei Sproģei un Andrejam Ērglim, kurš starp operācijām atradu laiku vienas dienas izbraukumam. Konkursa organizatori izsaka pateicību arī uzņēmumam “Makita Oy” par specbalvu.

Mārtiņš Ailts, LMIB

LAI PALIKA GALOTNĪTE, KUR PUTNIEM

Kats rūpīgs meža saimnieks apzinās, ka mežs ir daudz vairāk nekā tikai koksnes audzēšanas un ieguves vieta. Mežs ir arī mājas daudzām dzīvām būtnēm, tostarp putniem. Nereti meža īpašnieki vēlas uzzināt, kā saimniekot savā mežā, lai pēc iespējas mazāk kaitētu tajā mītošajiem putniem. Šeit došu īsu ieskatu svarīgākajās lietās, ko ņemt vērā. Jāatzīmē, ka, rakstot šos ieteikumus, esmu prātā turējis galveno cirti, taču tie lielā mērā noderēs arī citu mežu apsaimniekošanas darbu gadījumā.

Neveikt darbus no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam. Nav šaubu, ka mežizstrādei ir lielākā ietekme uz putniem, taču būtisku papildu triecieni rada putnu ligzdošanas laikā veikta mežizstrāde. Šis ir laiks, kad putnu populācijas var atjaunoties pēc mirstības rudens un ziemas laikā, bet šajā laikā, cērtot mežu, neizbēgami tiek izpostītas putnu ligzdas un iztraucēta ligzdošana teritorijās, kas atrodas darbu veikšanas vietas apkārtnē. Turklāt postīt putnu ligzdas aizliedz likums. Jāatzīmē, ka minētais laiks – 1. aprīlis–30. jūnijs – ir tikai minimālais periods, kurā vajadzētu ievērot mežizstrādes pārtraukumu. Optimāli būtu mežu ciršanu atlikt uz rudeni vai ziemu, kā tas Latvijā tradicionāli ir darīts.

Saglabāt resnākos, vecākos kokus. Sārūkot kopējam Latvijas mežu vidējam vecumam, samazinās arī resnu koku pieejamība. Lai gan t. s. ekoloģisko koku saglabāšanu

pagēr noteikumi par koku ciršanu mežā, šajos noteikumos paredzētie pieci atstājami koki uz hektāra ir ļoti maz, salīdzinot ar to, kas būtu nepieciešams. Pētījumi liecina, ka neskartos mežos mūsu reģionā uz hektāra optimāli būtu 10–20 koki diametrā virs 70 cm. Lieliem kokiem ir gan resni stumbri, kur dzeņi (tostarp lielākais no tiem – melnā dzilna) var izkalt dobumus, gan lieli, stipri zari, uz kuriem var uzbūvēt lig-

zdu melnais stārķis vai citi putni, kas būvē lielas ligzdas.

Bez pietiekama skaita koku -

loģisko koku atstāšanas nākotnes mežā šādu koku nebūs. Šis pietiekamais skaits varētu būt 30 koki uz hektāra. Pieļauju, ka ne visi meža īpašnieki būs gatavi atstāt tik daudz koku, taču, jo vairāk izdodas pietuvoties šim skaitlim, jo labāk. Turklāt būtu vēlams kokus saglabāt grupās (saglabājot neskartu arī pamežu un zemsedzi), taču, atstājot vien piecus kokus uz hektāra, nekādas grupas neiznāks, jo primāri saglabājami resnākie koki. Šī grupa varētu būt arī mežmalas josla.

Saglabāt mirušos kokus. Gan krituši, gan stāvoši mirušie koki ir ārkārtīgi būtiski gan putniem, gan citiem dzīvniekiem. Ne velti mirušās koksnes apjoms ir viens no rādītājiem, ko tradicionāli izmanto, lai novērtētu mežu dabiskumu un nozīmi tajā mītošajām sugām. Putni mirušos kokus izmanto gan kā barošanās vietas, gan kā ligzdošanas vietas (tostarp, kaļot tajos dobumus), gan kā slēptuves (tostarp ligzdu maskēšanai), gan kā dziedāšanas vai novērošanas posteņus. Dabiska traucējuma – vējgāzes, ugunsgrēka u. c. – rezultātā mirušās koksnes apjoms mežā palielinās, līdz ar to palielinot dzīves telpu dažādām dzīvnieku sugām, tāpēc būtu svarīgi raudzīties, lai pēc mākslīga traucējuma – mežizstrādes – mežā pieejamās mirušās koksnes apjoms vismaz nesamazinātos.

Saglabāt dobumainus kokus. Noteikumi par koku ciršanu mežā prasa saglabāt tikai pašus lielākos dobumus – tādus, kuru diametrs pārsniedz 10 cm.

► 11. lpp.

UZMESTIES

◀ 10. lpp.

Taču daudziem putniem (un ne tikai tiem) nepieciešami mazāki dobumi, tāpēc būtu ieteicams saglabāt pilnīgi visus kokus, kuros redzami dobumi.

Saglabāt pamežu. Galvenās cirtes, kas tradicionāli Latvijā izpaužas kā kailcirtē, rezultāts dabā ir plika vieta no meža putnu viedokļa. Iespēju robežās saglabājot pamežu, līdz meža atjaunošanai izcirtumu varēs izmantot vismaz tie putni, kas ligzdo krūmos. Pamežs kalpos arī kā slēptuve putniem, kas barojas izcirtumā vai tikai to šķērso. Un galu galā, lai gan no putnu viedokļa tas nav tik būtiski, saglabātais pamežs var novērst pārnadžu uzmanību no izcirtumā sastādītajiem jaunajiem kociņiem.

Ziņot ekspertam par lielajām ligzdām. Lielākoties ligzda piederēs kādam putnam, kam mikroliegums nav veidojams (piemēram, peļu klijānam), tomēr var gadīties, ka tajā mīt mazais ērglis vai kāds cits īpaši aizsargājams putns. Šādā gadījumā ligzdošanas vietas saglabāšanu paredz likums, bet eksperta piesaiste un mikrolieguma izveidošana ļaus precizēt robežas saglabājamajai ligzdošanas vietai un saņemt kompensāciju par meža neciršanu. Svarīgi atcerēties, ka ligzdas koks un koku grupa ap to ir saglabājama neatkarīgi no tā, kam ligzda pieder un vai tā ir apdzīvota.

Viesturs Ķerus,
Latvijas Ornitoloģijas biedrība

◀ 7. lpp.

Paredzēta administratīvā atbildība

Meža inventarizācijas dati ir informācija. Par tās neiesniegšanu VMD likumdevējs saskaņā ar Administratīvās atbildības likumu ir paredzējis pietiekami bargu sodu. Par prasības neievērošanu fiziskajām personām var piemērot administratīvo atbildību – brīdinājumu vai naudassodu līdz pat 700 EUR. Savukārt juridiskajām personām paredzētais sods var būt daudz bargāks – līdz pat 14 000 EUR. Saskaņā ar Administratīvās atbildības likumu meža inventarizācijas datu neveikšana ir ilgstošs pārkāpums un par to var sodīt atkārtoti. Meža īpašniekam ir izdevīgāk nodrošināt meža inventarizācijas veikšanu un datu iesniegšanu VMD.

Situācija “Pūpolos”

Arī mežsaimniecības demonstrējumu teritorijas “Pūpoli” īpašnieki seko līdzīgai meža inventarizāciju derīguma termiņiem. 2019. gada vasarā atjaunotas apmēram 20 robežkupicas un starp tām nodrošināta redzamība. Izzāģētas robežstīgas apmēram trīs kilometru garumā. 2020. gadā profesionāls meža inventarizācijas veicējs sešās “Pūpolu” zemes vienībās ievācis datus par mežaudzēm. Tie iesniegti VMD. Uzraugošais mežzinis

iesniegto informāciju apstiprinājis un pievienojis Meža valsts reģistram. Inventarizācijas dati ir derīgi līdz 2040. gada 31. decembrim. Šobrīd labi redzamās robežstīgas, laikam ejot, aizaugs ar kokiem un krūmiem. Savukārt kupicas var bojāt vai iznīcināt meža vai lauksaimniecības tehnika un meža dzīvnieki.

Lai nerastos problēmas ar robežu identifikāciju, vismaz reizi gadā plānota to apsekošana un nepieciešamības gadījumā arī atjaunošana. Sevišķi sarežģīti uzturami ir krūmainie posmi. 2023. gada 31. decembrī beidzas meža inventarizāciju derīguma termiņš trijām, bet 2025. gada 31. decembrī vienai demonstrējumu teritorijā “Pūpoli” ietilpstošajām zemes vienībām. Svarīgi laikus plānot naudas resursus un pieteikt platības meža inventarizācijas veicējam. Kāds meža inventarizācijas veicējs atklāja, ka jau šobrīd izveidojusies rinda, kurā gaida 40 privātie meža īpašnieki.

Par meža inventarizācijas un robežu atjaunošanas darbiem detalizētāk runāsim 24. oktobrī “Pūpolos” plānotajā seminārā – atvērto durvju dienā.

Novēlu neatlaidību robežu atjaunošanas un meža inventarizācijas darbos!

Raimonds Mežaks,
mežsaimniecības demonstrējumu teritorijas “Pūpoli” pārvaldnieks

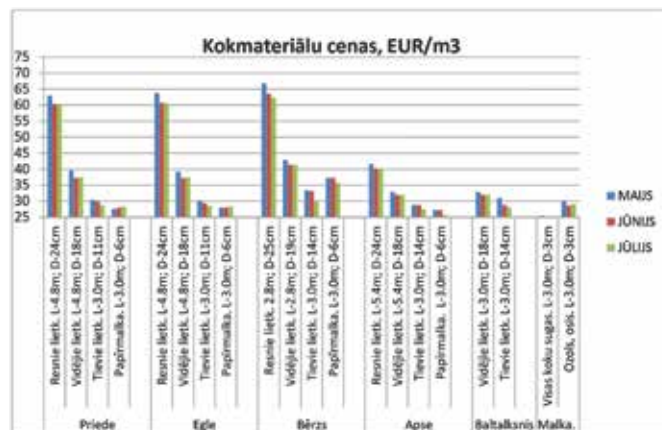
APALO KOKMATERIĀLU PRODUKTU CENU TENDENCES

Aplūkojot publicētās AS “Latvijas Valsts meži” apaļo kokmateriālu un “Meža Avīzes” papīrmalkas cenas (pie ceļa) no 2020. gada maija, var secināt, ka turpinās kokmateriālu cenu lejupslīde gandrīz visiem kokmateriālu sortimentiem. Cenu lejupslīde ir skaidrojama ar COVID-19 vīrusa radītajiem ierobežojumiem, kuru dēļ tiek ietekmēts kokmateriālu pieprasījums gan Latvijā, gan ārvalstīs. Tuvoties apkures sezonai, tiek prognozēts, ka apaļo kokmateriālu cenām ir sagaidāms pozitīvs kāpums.

Apāļo kokmateriālu sortimentu vidējās cenu izmaiņas laika periodā no maija līdz jūlijam, %:

resnās lietkoksnas cenu kritums ir no -5,1 % līdz -0,02 % atkarībā no koku sugas, vidējās cenu izmaiņas sortimentu klasei mēnesī ir -2,15 % kritums;

vidējās lietkoksnas cenu kritums ir no

-12,51 % līdz 0,77 % kāpumam atkarībā no koku sugas, vidējās cenu izmaiņas sortimentu klasei mēnesī ir -3,31 % kritums; tievās lietkoksnas cenu kritums ir no -10,56 % līdz 3,47 % kāpumam atkarībā no koku sugas, vidējās cenu izmaiņas sortimentu klasei mēnesī ir -3,43 % kritums; papīrmalkas cenu kritums ir no -6,0 % līdz 1,79 % kāpumam atkarībā no koku sugas, vidējās cenu izmaiņas sortimentu klasei mēnesī ir -0,69% kritums;

malkas cenas kritums ir vidēji -1,24 % mēnesī un ozola, oša malkas cenas kritums ir vidēji -2,41 % mēnesī.

◀ 5. lpp.

No pils drupām paveras pasakains skats uz lielisko ainavu, ko veido Augstrozes Lielezers un Ziemeļu purvi.

Grupas dalībnieki priecājās par iespēju uzdot sev interesējošus jautājumus grupas vadītājiem un mežsaimniecības konsultantiem par meža apsaimniekošanas un aizsardzības jautājumiem, atzīstot, ka tā ir unikāla iespēja iegūt konsultācijas uz vietas, neizkāpjot no autobusa pārbraucienā laikā un vērojot piemērus dabā.

Jautājumi tiešām bira kā no pārpilnības raga, un konsultanti labprāt dalījās savā pieredzē un zināšanās par meža apsaimniekošanu. Ieguvums bija liels – konsultācijas, zināšanas un atpūta, ko sniedz šīs divas skaistās rudens dienas.

Agrita Šēnberga, MKPC Dienvidkurzemes Grobiņas nodaļa

Atsauksme par mežu apmeklējumu

Ļoti skaists divu dienu meža apmeklējums Vidzemē. Divas piesātinātas dienas ar iegūtām jaunām zināšanām un vērtīgiem padomiem par meža izkopšanu un apsaimniekošanu, daudz skaistām apskates vietām un neaizmirstamām pozitīvām emocijām, smiekliem, sarunām un jauku kopā būšanu.

Liels paldies grupas vadītājam, MKPC Dienvidkurzemes mežsaimniecības konsultantei, Agritai Šēnbergai par lieliski noorganizēto meža apmeklējumu, par jauko un brīvo gaisotni visa brauciena laikā, saplānojot gan apmācības, gan brīvajā laikā iepazīstot tuvējās apkārtnes apskates vietas.

Gribu atzīmēt arī MKPC Valmieras nodaļas mežsaimniecības konsultanta

Andra Vīra lielo ieguldījumu, sniedzot zināšanas un daloties ar personisko pieredzi meža apsaimniekošanā, praktiski norādot un iemācot mežaudzes kopšanu, kā arī saņemot atbildes uz uzdotajiem jautājumiem. Tas ļāva papildināt un nostiprināt iegūtās zināšanas mežaudžu kopšanā un apsaimniekošanā. Paldies Andrim un viņa ģimenei par jauko, viesmīlīgo sagaidīšanu, cienājot ar garo pūķgalvju tēju.

Nevaru nepieminēt MKPC Limbažu nodaļas mežsaimniecības konsultanti Velgu Senkovsku. Viņas pašai izveidotā veļmi iepazīstināt un popularizēt savu novadu un Limbažu pilsētu, organizējot interesentiem agro pilsētas apskati jau sešos no rīta.

Paldies par gides izsmelošo stāstījumu par Randu pļāvām un putnu skatu torni, plašo stāstījumu par putnu sugām un Veczemju klintīm, par vālodzes ligzdošanu un Augstrozes pilskalnu taku un Lielezeru, stāstījumu par ķirmjiem un mizgraužiem.

Liels paldies par divām skaistām un vērtīgām dienām.

Anda Liepa, grupas dalībniece

Pagaidām mežu apmeklējumi Latvijā vēl turpināsies, saprotams, ievērojot visus noteiktos drošības pasākumus. Par plānotajiem mežu apmeklējumiem var interesēties www.mkpc.llkc.lv sadaļā Mežu apmeklējumi vai sazinoties ar MKPC darbiniekiem.

Apmeklējumi tiek nodrošināti Lauku attīstības programmas (LAP) investīciju pasākuma 2014.–2020. gadam “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi” apakšpasākuma “Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem” ietvaros. 🌲

Klausāmie gida stāstījumā par Randu pļāvām Salacgrīvas novadā, kur ir dabas liegums

**KONKURENCE STĀKĻU
KUR TĀ “DZĪVO”**

Dabas resursi, kas nepieciešami koku augšanai, ir ierobežoti, un pastāvīgs to deficīts kokiem rada stresu un vajadzību veikt nepārtrauktu dzīvības procesu optimizēšanu un nerimstošu pielāgošanās sacensību.

Ilgtermiņā šāda sacensība ir galvenais evolūcijas dzinējspēks, nodrošinot dabas daudzveidību un ekosistēmu stabilitāti. Bet ko konkurence starp kokiem nozīmē no saimnieciskā viedokļa? Pirmajā brīdī šķiet, ka tas nav nekas labs, jo liek kokiem sajūst stresu, tādējādi bremsējot augšanu un palielinot iespēju nokalst. Tomēr, kā jau visās dzīves jomās, ne viss ir tik vienkārši, kā sākumā varētu šķist.

Konkurence, kas stimulē augšanu

Mērenā klimata zonā vairākums koku populāciju ir evolucionāri pielāgojušās augšanai slēgtās (ar saslēgtiem vainagiem) mežaudzēs, un augstuma pieaugums ir viens no pielāgojumiem konkurencē par gaismu. No mežsaimnieciskā viedokļa spilgts mērenas konkurences pozitīvās ietekmes piemērs ir savrup augošie koki. Šiem kokiem, kam nav jākonkurē par gaismu, ir mazs augstuma pieaugums, tajā pašā laikā fotosintēzes produkti tiek novirzīti platāka vainaga attīstībai (piemēram, atsevišķi augošie, t. s. pieclatnieka ozoli). Tomēr arī savrupie koki atvērtā ainavā (pļavas, lauki u. c.) ilgtermiņā ir pakļauti intensīvai sakņu konkurencei ar zālaugiem.

Šajā kontekstā savrupo koku platie vainagi ir uzskatāmi par pielāgojumu, kas samazina konkurenci par augsnes resursiem ar zālaugiem, tos noēnojot. Lai vai kā – pārāk augsta konkurence neatkarīgi no tās veida var izraisīt pārmērīgu stresu, veicinot ļoti strauju pašizretināšanos. Tādējādi var noģist, ka no mežsaimnieciskā viedokļa pastāv konkurences optimums, kas vienlaikus stimulē koku augšanu, nepaaugstinot mirstību, un galvenais jautājums ir par to, kādi tieši ir šie apstākļi.

Konkurences veidi

Lai raksturotu optimālas konkurences apstākļus kokaudzē, vispirms jāsaprot, kādi ir iespējamie konkurences veidi. Izšķir iekšsugas un starpsugu konkurenci, kuru ietekme ir atšķirīga.

▶ 13. lpp.

ARP KOKIEM – UN KO TĀ “ĒD”?

◀ 12. lpp.

Iekšsugas konkurences gadījumā sacensība notiek starp ļoti līdzīgiem, bieži radniecīgiem (kopīgi senči) organismiem, kā rezultātā indivīds var izjust spēcīgu stresu. Šādu situāciju raksturo firaudzes pirms jaunaudžu kopšanas. Jaunaudžu kopšana optimizē iekšsugas konkurences apstākļus, tādējādi stimulējot augstuma pieaugumu.

Starpsugu konkurences gadījumā noteiktā laika posmā vienas sugas indivīdiem var būt izteiktas priekšrocības, kā rezultātā otras sugas īpatņiem stress pieaug neproporcionāli. Šādu situāciju visuzskatāmāk ilustrē bērza un priedes jaunaudze, kurā iespējams nokavēt kopšanu, tādējādi ļaujot bērzam, kura saimnieciskā vērtība pašreiz ir zemāka nekā priedei, apspiest priedi, būtiski ietekmējot tās saglabāšanos un turpmāko augšanu. Šāds piemērs ir īpaši spilgts, jo abām sugām ir līdzīga ekoloģija, bet ir izteiktas atšķirības pieauguma dinamikā agrīnā vecumā. Un šajā brīdī mēs nonākam pie konkurences efektu cēloņa – augstuma pieauguma specifikas, kas var sniegt ieskatu par sagaidāmo situāciju nākotnē.

Lai koku sugas izdzīvotu intensīvas konkurences apstākļos, it īpaši mistraudzēs, tās ir evolucionāri spējušas samazināt augšanai kritisko periodu pārklāšanos, tādējādi optimizējot resursu izmantošanu (mazinot konkurenci konkrētā laika brīdī). No saimnieciskā viedokļa šāda informācija var būt ļoti noderīga, plānojot saimnieciskās darbības dažāda sastāva audzēs.

Latvijas Valsts mežzinātnes institūta “Silava” pētījumi parāda, ka šādu saistību novērtēšana visa aprites cikla garumā ir resursu ietilpīgs process, kurā jāspēj nodalīt atsevišķu apstākļu un konkrētas audzes ietekmi.

Pētījums par agrīnām starpsugu attiecībām

Agrīnā attīstība ir nozīmīgs posms mežaudzes aprites ciklā, un konkurence starp dažādu koku sējeņiem ir ļoti spēcīga. Tā būtiski ietekmē koku sugu sastāvu un līdz ar to arī turpmāko mežsaimniecības režīmu, it īpaši ierobežoti izmantojamās platībās. Parasti vairākums audžu agrīnā stadijā ir mistrotas, līdz ar to liela nozīme ir starpsugu konkurencei, kā arī tam, kā klimatiskie un augsnes apstākļi ietekmē starpsugu attiecības.

Lai precizēto šos aspektus, LVMI “Silava” ir veikts divu gadu laboratorijas ekspe-

Pašreizējais klimatiskajās apstākļos novērots dažādu lapu koku pārākums pat pār selekcionētu priedes un egles stādmateriālu

riments, kurā stimulētas agrīnās starpsugu attiecības tādos apstākļos, kas atbilst mērenu klimata pārmaiņu prognozēm. Pētījuma rezultāti pēc pirmās augšanas sezonas parādīja, ka pašreizējais klimatiskajās apstākļos novērots dažādu lapu koku pārākums pat pār selekcionētu priedes un egles stādmateriālu, līdzīgi kā tas novērojams vecākām priedēm un bērziem mistrotās jaunaudzēs.

Likumsakarīgi, siltāka klimata apstākļos lapu koku pārākums bija izteiktāks, un šīs tendences pastiprinājās otrajā eksperimenta gadā, norādot uz pieaugošu nepieciešamību pēc kopšanas. Šajā kontekstā aktuāls ir jautājums, vai iespējams sugu sastāvs, kur vērojama līdzsvarota sējeņu attīstība. Atbilde uz šo jautājumu ir apstiprinoša, proti, ir iespējams izvēlēties tādu audzes sastāvu, lai nodrošinātu pēc iespējas vienmērīgāku agrīno attīstību. Ņemot vērā prognozētās mežaudžu sastāva pārmaiņas, viens no lielākajiem ieguvējiem no siltākiem apstākļiem bija pētījumā iekļautais dižskābardis, kas spēja izkonkurēt citus. Augsta dižskābarža konkurētspēja saglabājās pat pēc sala bojājumiem. No saimnieciskā viedokļa šāds pārākums gan nozīmē nepieciešamību pēc intensīvas kopšanas citu mērķa sugu audzēšanai.

Jāpatur prātā, ka laboratorijas eksperiments gan nekad pilnībā neatbilst situāciju dabā, tomēr novērotās saistības apliecināja klimata pārmaiņu ietekmi uz kokaudzes attīstību Latvijā pašreizējās apstākļos. Novērotās saistības arīdzan norāda uz mežsaimniecības adaptēšanas nepieciešamību tuvākajā nākotnē, vērību pievēršot alternatīvam, bet pārbaudītam stādmateriālam.

Pētījums tapis ar Eiropas reģionālās attīstības fonda (ERAF) atbalstu pēcdoktorantūras pētījumu programmas ietvaros (“Vietējo un introducēto koku

sugu attīstības un ksiloģenēzes plastiskums mainīga klimata apstākļos”, Nr. 1.1.1.2.VIAA/1/16/108).

Roberts Matisons, Āris Jansons,
LVMI “Silava”

AUGOŠU KOKU CIRSMU IZSOĻU PĀRDOŠANAS REZULTĀTI

Meža izsoļu portālā www.mezabirza.lv 2020. gada vasaras sezonā veiksmīgi noritējušas 43 izsoles. Ir pārdoti 129 ha meža cirsmu ar kopējo koksnes krāju 26 368 m³. Kopumā izdarīti 1367 solījumi, vidēji 32 solījumi vienā izsolē. Cirsmu cenu apskats par 2020. gada jūnija, jūlija un augusta mēnešiem.

- Skuju koku cirsmas (vismaz 70 % skuju koku īpatsvars) cenas, sākot no 30,80 līdz 42,34 EUR/m³, vidējā svērtā cena šādām cirmām 37,68 EUR/m³.

- Jaukto koku cirsmu (skuju koku īpatsvars 40–60 %) cenas svārstās no 18,60 līdz 38,17 EUR/m³, vidējā svērtā cena 25,82 EUR/m³.

- Lapu koku cirsmas (valdošās suga – bērzs vismaz 70 %); cenas, sākot no 19,81 līdz 40,70 EUR/m³, vidējā svērtā cena 27,38 EUR/m³.

- Lapu koku cirsmas (bērzs, apse, melnalksnis) cenas no 13,53 līdz 29,93 EUR/m³, vidējā svērtā cena 19,23 EUR/m³.

- Lapu koku cirsmas (valdošā suga – baltalksnis vairāk nekā 50 %) cenas svārstās no 12,50 līdz 23,33 EUR/m³, vidējā svērtā cena 15,43 EUR/m³.

Dažādas aktualitātes un apkopotu statistiku regulāri ievietojam arī Facebook lapā *Meža birža*.

Karīna Jakovina, SIA “Mezabirza”

RUDENĪ VESELĪBAI NODER AUGĻI UN OGAS

Mēdz teikt – rudentiņš bagāts vīrs. Taisnība tam ir, jo dabā mūs ir bagātīgi apveltījuši ar daudzveidīgu augu valsti un rudens pusē arī ar dažnedažādiem augļiem un ogām.

Ne visi augļi un ogas ir ēdami, taču daudzveidīgi lietojami veselības nolūkos. Sniegšu nelielu ieskatu par dažiem no tiem.

Parastā zirgkastaņa – vēnu draugs

Parastās zirgkastaņas augļi – brūnie bumbuli, kas spraucas ārā no adatainā apvalka, ir ne vien kabatā ieliekams veiksmes talismans, bet arī iedarbīgs pretiekaisuma un prettūskas līdzeklis, kas mazina kapilāru sienīņu caurlaidību un novērš trombu veidošanos, pazemina holesterīna līmeni asinīs. Tāpēc kastaņi galvenokārt uzskatāmi par vēnu zāli, ko lieto gan iekšķīgi, gan ārīgi.

Zeltīte Kavjere iesaka: 20 kastaņus ar visām mizām sasmalcina, pārlej ar puslitru degvīna, trīs nedēļas ļauj ievilkties un ar iegūto tinktūru rīvē visu, kas sāp. Maiģāks līdzeklis ir kastaņu izvilkumu eļļa: 20 sasmalcinātus kastaņus aplej ar eļļu, kas uzsildīta līdz 40 grādiem, trīs nedēļas atstāj gaišā vietā, lai dienā izvilkumam tiek Saules, naktī – Mēness spēks. Abus šos līdzekļus var lietot arī iekšķīgi – reizi dienā pa 20 pilieniem.

Interesanti, ka no kastaņiem var pagatavot pulveri, ko izmanto veļas mazgāšanai. Ņem 2–4 ēdamkarotes kastaņu pulvera aplej ar 300 ml ūdens un atstāj, lai ievilks. Pēc pusstundas būs gatavs veļas mazgāšanas līdzeklis.

Ozolu dāvana – ozolzīles

Ozols ir Latvijas dižākais koks. Jau mūsu senči zināja, ka ozolzīles ir ne tikai gudrības un labklājības simbols, bet arī vitamīnu avots, it īpaši dzīvniekiem, kā arī labs izejmateriāls gardas kafijas

pagatavošanai. Rudens ir piemērots laiks gan zīļu lasīšanai, gan to sēšanai. Jāatceras, ka zīles ir gardums arī grauzējiem. Ja nevēlamies, lai tās izposta, speciālisti iesaka zīles iesēt kādā puķu podā ar mitru kūdru un ierakt zemē. Kad pavasarī zīles sadīgst, tās uzreiz jāpārstāda pastāvīgā vietā, kur plānots ozols, jo tam ir izteikta mietsakne, vai no sākuma jāiesēj dārzā kādā dobē. Saimnieces vairākās Latvijas saimniecībās gatavo ozolzīļu kafiju un miltus, no kuriem cep pat maizi.

Kafijai nepieciešamas tikai no čaumalām attīrītas veselas un nebojātas zīles. Tās sagraudzē un pēc tam samaļ. Aplej ar verdošu ūdeni un pievieno nelielu šķipsniņu sāls. Kad biežumi nostājas, pievieno kādu kafijas saldinātāju (piemēram, medu vai cukuru) un pasniedz ar pienu vai saldo krējumu.

Lazdu rieksti – gudrības simbols

Parastā lazda ir 4–5 m augsts krūms un bieži sastopams Latvijas mežos zem koku klāja. Lazdas minētas jau senajos tekstos, jo vērtīgo riekstu dēļ tās kopš neatminamiem laikiem tiek plaši kultivētas visā Eiropā. Rieksti ir ļoti vērtīgi, tie satur ap 65 % augstvērtīgas eļļas, ap 16 % olbaltumvielu un 3,5 % cukuru, kā arī vairākus vitamīnus. Tos lieto uzturā gan svaigā veidā, gan izmanto pārtikas ražošanā. Lazdu rieksti simbolizē auglību un pārticību. Eiropas tautām rieksti ir tradi-

cionāls cienasts Ziemsvētku un Jaungada galdā. Rieksti ilgstoši saglabā savas vērtīgās īpašības, kas ir svarīgi ziemas un pavasara avitaminozes laikā.

Melnais plūškoks – vērtīgs antioksidants

Latvijā aug gan melnais (ar melnām ogām), gan sarkanais plūškoks. Kādreiz plūškoku mūsu zemē no Vācijas ievada baronu dārznieki – sarkano tikai skaisstumam, jo ir indīgs, bet melno arī dziedniecībai un gastronomijai. Pie mums augošais plūškoks satur pašus spēcīgākos antioksidantus, kas pieejami dabā. Tāpēc šo ogu produktus ieteicams lietot ne tikai veselības, bet arī skaistuma vairošanai.

Antociānīdi, kas sastopami melnā plūškoka ogās, ir visspēcīgākie dabā sastopamie antioksidanti, kas darbojas, lai pasargātu organisma šūnas no iespējamajiem brīvo radikāļu izraisītajiem bojājumiem, un stimulē organisma imūno sistēmu. Tāpēc plūškoka ogas vienlīdz noderēs dažādu slimību, piemēram, vīrusu infekciju ārstēšanai. Plūškoka ogas satur arī askorbīnskābi, karotēnu, rutīnu, sambucīnu, miecvielas, karbonskābes, aminoskābes, vitamīnus un minerālvielas. Ogās esošās ēteriskās eļļas veicina organisma attīrīšanos, samazina holesterīna līmeni, uzlabo redzi un sirds veselību.

Plūškoka augļus lieto sulu, sīrupu, želeju, ievārījumu, arī vīna un citu produktu gatavošanai. Mājas apstākļos var pagatavot plūškoka sulu. Ogas uzkaršē mazā ūdens daudzumā, caur marli notecina un šo šķidrumu, vēlreiz uzkaršē, pilda burkā. Tiesa, plūškoku sulai piemīt īpatnēja garša, taču tās vērtība to noteikti atsvēr. Lai iegūtu želeju, 1 l sulas pievieno 70 g cukura un turpina gatavot līdzīgi kā citas želejas.

Rudenī bez šīm dabas veltēm pieejamas arī citas ogas un augļi, par ko reizēm neiedomājamies. Plašāka informācija pieejama arī dažādās interneta vietnēs.

Vairāk lietosim vietējās dabas veltes un būsim veseli!

Sarmīte Grundšteine, MKPC

KAD BRIEŽU DZIMTAS DZĪVNIĒKU VAJADZĪBAS SASKARAS AR MEŽSAIMNIECĪBAS INTERESĒM

Latvijā savvaļā sastopamas trīs briežu dzimtas dzīvnieku sugas: alnis, stirna un staltbriedis. Pēc dējo gadu laikā šo dzīvnieku skaits ir pieaudzis.

Pēc Valsts meža dienesta 2018./2019. gada datiem, Latvijas teritorijā dzīvoja aptuveni 23 000 aļņu, 158 000 stirnu un 57 000 staltbriežu. Ņemot vērā to, ka šo dzīvnieku populācijas pieaug, ir paredzama to palielināta ietekme uz apkārtnējo ainavu un ekosistēmu. Tas izriet no briežu dzimtas dzīvnieku barošanās paradumiem.

Laikapstākļu izmaiņas veicina populāciju pieaugumu

Faktors, kas būtiski veicina populāciju pieaugumu, ir laikapstākļu izmaiņas dažādās sezonās. Ziemas kļūst īsākas un maigākas, pieaug pārziemojušo dzīvnieku skaits. Papildus tam Latvijā palielinās tādas briežu dzimtas dzīvniekiem labvēlīgas teritorijas kā aizaugušas lauksaimniecības zemes un meža jaunaudzes, kas nodrošina pieejamu barības bāzi zālējājiem arī ziemas periodā. Arī fragmentēta meža struktūra ar garu kopējo meža robežjoslu nodrošina stirnām labvēlīgu dzīvotni.

Latvijā meži aizņem aptuveni pusi no sauszemes teritorijas un lielākā daļa mežu tiek saimnieciski izmantoti, līdz ar to briežu dzimtas dzīvnieku vajadzības saskaras ar mežsaimniecības interesēm, it sevišķi meža atjaunošanā, jo Latvijas teritorijā ziemošanas periodā briežu dzimtas dzīvnieku barības bāzē būtiska sastāvdaļa ir parastās egles un parastās priedes koku daļas (miza un dzinumi).

Bojājumu ietekme uz mežaudzi

Pārnadzi proteīna iztrūkumu ziemas periodā mēģina kompensēt, pastiprināti ēdot priežu un egļu dzinumus. Abas šīs koku sugas ir ekonomiski nozīmīgas. Jauno koku iznīcināšana samazina audzes blīvumu, sānu dzinumu bojājumi ietekmē lapotnes uzbūvi, galotnes bojājumi samazina kopējo audzes augstumu.

Briežu dzimtas zīdītāji pārtiek arī no koku mizas. Miza tiek gan apgrauzta, gan bojāta, rīvējot ragus. Mizas bojājumi palielina infekciju risku un samazina potenciālo zāģbaļķu kvalitāti, bet bojājums apkārt stumbram izraisa koka pilnīgu vai daļēju nokalšanu.

Lielākais drauds mežsaimniecībai ir

Lielākais drauds mežsaimniecībai ir tieši galotnes apkodumi

tieši galotnes apkodumi, un šis apdraudējums pastāv, līdz koki sasniedz aptuveni divu metru augstumu, bet pēc tam kokus apdraud izraisītie mizas bojājumi. Augu fizioloģijas procesi nodrošina kompensējošo augšanu pēc bojājumiem, tāpēc pēc apkodumiem kokam sāk attīstīties jaunie dzinumi no snaudošajiem pumpuriem.

Koku jaunie dzinumi ir ar lielāku slāpekļa, fosfora koncentrāciju un mazāk šķiedrainu koksni. Briežu dzimtas dzīvnieki labāk izvēlas jaunus dzinumus, līdz ar to kompensējošā augšana var veicināt atkārtotu koku bojāšanu.

Mežsaimniecībai nozīmīgākie bojājumi rodas ziemas sezonā, jo vasaras un rudens periodā dzīvnieki pārtiek no saimnieciski mazāk vērtīgām sugām, bet jāņem vērā, ka, kopjot un retinot audzes, tiek izzāģēts šis barības bāzes resurss.

Palielinoties sniega segai, pieaug mizas bojājumu risks, kas skaidrojams

ar grūtāk pieejamu zemeszemes barību. Pārnadziem ziemas periodā raksturīga uzturēšanās areāla samazināšanās, līdz ar to konkrētā dzīvnieku grupa intensīvi bojā salīdzinoši nelielas platības. Priežu bojājumus vairāk izraisa aļņi. Bojājumi būtiskus apmērus sasniedz, ja dzīvnieku blīvums ir trīs indivīdi uz 1000 ha.

Kā pasargāt kociņus?

Repelenti ar nepatīkamu garšu un smaku. Viens no veidiem, kā pasargāt jaunaudzi no briežu dzimtas dzīvnieku bojājumiem ir dažādu repelentu izmantošana. Tirgū pieejamie repelenti iedalās divās grupās. Pirmajā no tām ietilpst repelenti, kas piešķir stādam nepatīkamu smaku un nepatīkamu garšu. Izmanto šķidrums, kuru smaka atgādina asins, naftas produktu vai jēlgumijas smaku.

Šajā grupā pieejami tādi repelenti kā "Plantskydd", "Trico" u. c. Repelents "Trico" ir gatavs šķidrums, kura pamatā ir aitu tauki, savukārt repelentu "Plantskydd" pirms lietošanas nepieciešams sajaukt ar ūdeni un sagatavot šķidrumu atbilstoši ražotāja norādījumiem. Repelenta "Plantskydd" aktīvā viela ir žāvētu asiņu milti. Šie līdzekļi mežā izsmidzināmi, izmantojot motorizētos vai ar roku darbināmos smidzinātājus.

◀ 6. lpp.

Vispiemērotākais laiks repelentu izsmidzināšanai ir no septembra otrās līdz oktobra pirmajai dekādei. Repelenta efektīvais darbības laiks aptuveni trīsarpus mēnešus. Bezsniega apstākļos nākamais miglojums jāveic februāra pirmajā otrajā dekādē. Sniega apstākļos nākamais miglojums jāveic tūlīt pēc sniega nokušanas, bet ne vēlāk kā marta trešajā dekādē.

Repelenti, kas veido nepatīkamas sajūtas dzīvnieka žokļos, smilts garšu un tos uzklāj uz apstrādājamo kociņu galotnēm ar otiņu vai cimdziem. Pieejami tādi repelenti kā “*Cervacol Extra*”, “*WAM extra*”, “*WÓBRA*” u. c. Šie repelenti ir gatavi pastas veida maisījumi, kuru pamatā ir kvarca smilts un līmes maisījums. Briežu dzimtas dzīvniekiem, nokožot šādi pārklāto kociņu, rodas

nepatika pret smilts klātbūtni mutē, un tas zvērus attur no pārējo aizsargāto kociņu bojāšanas. Piemērotākais laiks augu aizsardzības līdzekļu uzklāšanai ir dienas, kad āra temperatūra ir krietni virs 0° C un aizsargājami kociņi ir sausi – šādos apstākļos pielietotie līdzekļi pēc uzklāšanas pagūst nožūt un pilda savu funkciju visas ziemas garumā. Obligāti jāņem vērā, ka pēc līdzekļa uzklāšanas lietus nedrīkst līt vismaz divas stundas, lai uzklātais aizsarglīdzeklis var pilnvērtīgi nožūt. Neievērojot šo nosacījumu, uzklātais līdzeklis nenožūs, bet notecēs, tādā veidā nenodrošinot kvalitāti.

Aizsargspirāles. Jaunajai priedei, sauniedzot apmēram 1,5 m augstumu, atsevišķās stubra vietās vairs nav skuju, tāpēc briežu dzimtas dzīvniekiem arvien vairāk interesē tieši koka miza un sānu dzinumi, nevis centrālais pumpurs. Lai pasargātu koku stumbrus no postījumiem,

iespējams izmantot aizsargspirāles. Tām ir caurumi, kas ļauj stubram elpot. Koks tad var mierīgi augt, un, stubram briestot resnumā, spirāle padodas, paplešas.

Nemazgāta aitas vilna. Ja jaunaudzdes platība nav liela, jauno kociņu aizsardzībai var izmantot nemazgātu aitas vilnu, uztinot to uz galotnēm. To var darīt arī ziemā neatkarīgi no laikapstākļiem, jo vislielākie postījumi parasti tiek nodarīti no janvāra līdz marta beigām. Vilna atbaida dzīvniekus no jaunajiem kociņiem gan ar smaku, gan ar garšu. Specifiskā smaka, kas piemīt nemazgātai aitas vilnai (kūts un sviedru), atbaida dzīvniekus no jaunaudzēm.

Tikpat svarīgi ir sadarboties ar vietējiem medniekiem, lai regulētu pārnadžu blīvumu, kā arī lai nepieļautu dzīvnieku piebarošanu un laizāmā sāls izvietošanu jaunaudzju tuvumā.

Edgars Iecelnieks, MKPC

MEDNIEKU APMĀCĪBAS ARĪ TĀLMĀCĪBĀ

Ikviens, kurš vēlas kļūt par mednieku vai medību vadītāju, nepieciešamās zināšanas turpmāk varēs iegūt arī tālmācībā. Šādu iespēju no 1. septembra piedāvā Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra (LLKC) Meža konsultāciju pakalpojumu centrs (MKPC).

Interesenti mācībām var pieteikties MKPC tālmācības platformā.

Lai iepazītos ar mācību procesa norisi, pirms mācību uzsākšanas kursanti klātienē tiek ar MKPC darbiniekiem (www.mkpc.llkc.lv sadaļā Speciālisti) Ozolniekos, Valmierā, Madonā, Krāslavā vai Grobiņā. Pēc tam patstāvīgi tiek apgūti 40 stundu kurss “Apmācības medniekiem”. Teorētisko zināšanu pār-

baude notiek klātienē iepriekš minētajos MKPC birojos. Kurša apgūšanai atvēlēti seši mēneši, un pēc sekmīgas testa nokārtošanas kursants saņem izziņu, kas apliecina iegūtās zināšanas.

Raimonds Bērmanis, MKPC direktors: “Viena no meža apsaimniekošanas pievienotajām vērtībām ir medības, un arī lauksaimniecības nozarē medībām ir liela nozīme. Tādēļ MKPC jau no savas darbības pirmsākumiem veic mednieku izglītošanu un mednieku kandidātu apmācību. Mācību norise tālmācībā būs ērtāka kā strādājošajiem, tā personām, kuras ilgstoši atrodas ārvalstīs un kurām klātienē lekciju apmeklēšana ir sarežģīta un dārga. Būtiski saprast, ka šāds kurša apguves formāts nemazinās apmācāmo iegūto zināšanu līmeni.”

Plašāka informācija:

Artis Misiņš, programmas vadītājs,
tāl. +371 20223626, e-pasts: artis.misins@mkpc.llkc.lv

LLKC MEŽA KONSULTĀCIJU PAKALPOJUMU CENTRS

Rīgas iela 34, Ozolnieki,
Ozolnieku pag.,
Ozolnieku nov. LV3018
Tāl. 63050477, fakss 63022264
e-pasts: mkpc@mkpc.llkc.lv
www.mkpc.llkc.lv

Vieta	Vārds, uzvārds	Tālrunis
Sigulda	Laila Šestakovska	28323647
Liepāja	Agrieta Šēnberga	29285111
Saldus	Maruta Pragulbicka	20222041
Krāslava	Jānis Dzalbs	26459513
Limbaži	Jānis Zvaigzne	28307178
Ludza	Maiķls Mūrmanis	29411165
Madona	Mairita Bondare	28381176
Preiļi	Astrīda Rudzīte	26410476
Rēzekne	Viktors Jurčenko	28692818
Iecava	Rita Daščiora	22019356
Aizkraukle	Inga Buša	26534704
Jēkabpils	Jānis Sēlis	26465432
Jelgava	Kārlis Folkmanis	29363016
Gulbene	Diāna Supe	26314426
Tukums	Esmeralda Kalderauska	27812527
Talsi	Valdis Usne	26438175
Valmiera	Andris Vīrs	26108426

Izdevējs: SIA LLKC Meža konsultāciju pakalpojumu centrs,

Izdevumu iespiešanai sagatavoja Sarmīte Grundšteine

tāl. 63050477, mob. 29133563

Makets: Dzintars Melnis

Adrese: Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov. LV-3018

